

Oponentský posudek na bakalářskou práci Hany Veselé *Dějiny JZD v Přerově nad Labem a jeho vliv na život v obci pohledem pamětníků*, FHS UK 2019, 70 s. + přílohy

Hana Veselá si jako téma své bakalářské práce zvolila dějiny JZD v Přerově nad Labem. Výběr přitom nebyl náhodný: ze samotného Přerova autorka i její rodina pochází, přičemž právě s JZD je spojen (nejen) pracovní život autorčiny rodiny. Jako hlavní motivaci pro sepsání předložené práce autorka uvádí potřebu „vyrovnat se s rozporem mezi vzpomínkou na vlastní dětství prožité v konformní rodině, jež v 70. a 80. letech využívala výhody poskytované členům JZD, a mezi negativním hodnocením existencí JZD, jež je obvyklé v současné době, ale přitom se opírá především o období kolektivizace v 50. až 60. letech 20. století [...]“ (s. 5) Cílem předložené práce potom byla primárně rekonstrukce dějin JZD v Přerově nad Labem v letech 1950–1993 a sekundárně též zachycení životních příběhů vybraných osobností, spojených právě s přerovským JZD, a aktivit JZD, které v 80. letech přispívaly rozvoji a životu v obci. (s. 6)

V první metodologické kapitole autorka popisuje zejména průběh svého archivního a orálněhistorického výzkumu. (s. 7) Ve druhé (jednostránkové a spíše redundantní) kapitole pak autorka podává přehled toho, jak o počátcích kolektivizace pojednává vybraná odborná literatura. V této podobě by však tuto část bylo bývalo možno bez problémů začlenit do úvodu kapitoly následující. Daleko lepší by však bylo, kdyby autorka tuto část naopak prohloubila a doložila tak v Úvodu spíše intuitivně tušenou premisu, že odborná literatura o JZD a počátcích kolektivizace pojednává a priori negativně (srv. také s předběžnou náplní práce v SISu).

Zmíněný archivní výzkum, provedený navíc velice pečlivě, tvoří de facto jádro předložené práce, neboť právě na něm je z většiny postavena nejdelší a svým způsobem nejpracovnější kapitola 3. *Obraz dějin JZD v Přerově n. L.* Již jen z letmého pohledu na poznámky pod čarou je zřejmé, že text třetí kapitoly je spíše obsahovou analýzou dostupných archiválií s občasnou citací z pořázených rozhovorů, které zde však slouží spíše jako ilustrace či doplnění, nikoli jako základ k nějaké další interpretaci. Kapitola tak místy snad až příliš podrobně líčí dějiny přerovského JZD jakožto instituce, tj. z pohledu organizační struktury, výsledků hospodaření, personálního obsazení apod.

Větší slovo sice dostávají narátoři v následujících kratších kapitolách 4. *Portréty aktérů* a 5. *Fenomény JZD Dukla v 80. letech*, nicméně osobně bych preferovala zařazení čtvrté přehledové kapitoly spíše do příloh práce (jak je u orálněhistorických prací běžné) a naopak hlubší rozpracování uvedených citátů v samotném jádru textu. Druhou „námitku“ lze vztáhnout i ke kapitole páté.

Tím se konečně dostávám k podstatě (z mého pohledu) problému této práce: jakkoli oceňuji přepečlivý archivní výzkum a jeho bohaté zužitkování, domnívám se, že co se analýzy a interpretace sebraných pramenů týče, zůstala práce spíše na půli cesty. Autorce se sice podařilo velice dobře zdokumentovat „objektivní dějiny“ přerovského JZD, nicméně ve chvíli, kdy měla přistoupit k interpretaci dichotomie paměti – JZD jako znaku násilné kolektivizace a zároveň původce příjemného života v pozdějším období pro osoby nezainteresované – uchyluje se spíše k převyprávění příběhů

jednotlivých narátorů a opět pouze popisu (například trávení dovolené na chatě JZD) než k interpretaci toho, co vyprávěné pro narátory znamenalo. Přitom právě tím by mohla dostat své primární motivaci prozkoumat tento rozpor a akcentovat i v názvu práce zastoupený „pohled pamětníků“. V Závěru tím pádem práce nemůže ani vyvrcholit ničím jiným než konstatováním téhož, co zaznělo na začátku: že je i u vybraných narátorů rozdíl mezi názorem na kolektivizaci z 50. let a reálný život po boku JZD z období pozdějšího, aniž by bylo alespoň nastíněno jakékoli vysvětlení. (Například se nabízí v rozhovorech obvykle často přítomné dělení na „my“ a „oni“: v tomto případě si umím představit, že narátoři mohou používat strategii, že „kolektivizaci dělali oni, představitelé státní moci, a my s ní nesouhlasíme“, ale „JZD bylo naše, naši lidé, a vše bylo o lidech...“ Dalo se něco takového v rozhovorech vysledovat?)

Co se formální stránky týče, je třeba říci, že práce je v zásadě dobře a srozumitelně napsána, v textu se až na několik výjimek neobjevují překlepy ani gramatické chyby (výjimečně např. s. 24, 39, 45, 54). Velice kladně hodnotím seznam zkratk i obrazové přílohy, leč v textu občas bylo používání zkratk čtenářsky matoucí (typicky u SHR, ÚEF ČSAV). Na několika místech textu je vidět, že práce by si zasloužila více času na finální redakci: na s. 7 v 5. poznámce pod čarou chybí stránkování, na několika místech chybí odkaz na citovaný pramen (např. s. 39, 46, 53) či číslo přílohy, na kterou autorka odkazuje (s. 41). V číslování a názvech pod/kapitol je také mírný chaos, neboť údaje v Obsahu nejsou vždy shodné s údaji v textu (špatné číslování třetí kapitoly, která je v textu uvedena jako druhá, odlišný název části 6.2).

Pouze výjimečně se autorka dopouští formulačních nepřesností či (dle mého názoru) příliš hovorového jazyka: „Mrzení se nevyhýbalo JZD ani při „socialistické spolupráci“ s jinými podniky [...]“ (s. 35), „zarputilemu starému mládenci“ (s. 36), „22 českých a slovenských svazáků“ (s. 44). Na s. 50 je zmíněna „malorolnická strana“, ale zřejmě je jí myšlena Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, tedy tzv. Agráři (?). Na s. 62 rušivě působí uzávorkovaná poznámka autorky v samotném autorském textu.

Otázky do diskuze:

Přestože se práce explicitně hlásí k orální historii, která často pracuje min. se dvěma rozhovory s jedním narátorem, autorka natočila s každým narátorem po jednom rozhovoru. Mohla by autorka prosím přiblížit formu rozhovoru a důvod k pořízení jednoho rozhovoru a zároveň upřesnit místo jejich uložení?

Na s. 17 autorka dobře reflektuje obtížnou pozici výzkumnice-insiderky. Vyskytla se během rozhovorů témata, která byla vyloženě „tabu“?

Na s. 28 autorka píše, že Akce K („kulak“) nezasáhla nikoho z obyvatel Přerova nad Labem a níže, že část obyvatel do JZD vstoupila dobrovolně (jako jistě kdekoli jinde v zemi). S ohledem na prvotní motivaci sledovat rozpor mezi apriorním hodnocením kolektivizace jakožto špatné a života v obci se silným vlivem JZD jako pozitivní se nabízí otázka, zda by nestálo za zvážení zahrnout do dalšího výzkumu vedle Přerova nad Labem i zmiňované Semice, které Akce K zřejmě zasáhla významněji. Je hypoteticky možné, že by u narátorů, kteří třeba sousedili s někým, kdo byl násilně

vystěhován a zbaven majetku, byl i vztah k JZD – byť i s odstupem desítek let – odlišný? Nebyla by toto cesta, jak lépe sledovat výše zmíněnou dichotomii?

Závěrem konstatuji, že se dle mého názoru Haně Veselé podařilo zpracovat zdařilou práci, která splnila své primární cíle, avšak svými počátečními aspiracemi či motivacemi zdá se přesahovat rozsah i možnosti práce bakalářské. Předloženou práci proto hodnotím jako **velmi dobrou (2)** a její autorce přeji mnoho úspěchů v dalším výzkumu tématu například v práci diplomové.

V Praze dne 17. 8. 2019

Mgr. Jana Wohlmuth Markupová

Orální historie – soudobé dějiny FHS UK